

Nr 266

Av herr Berglund och fru Lindström, om statlig medverkan till bevarandet av Staden mellan broarna.

(Lika lydande med motion nr 303 i Andra kammaren)

Att bevara och restaurera den historiska miljön i Staden mellan broarna, d. v. s. Gamla stan i Stockholm, har blivit en alltmer angelägen och brådskande uppgift allteftersom kringliggande stadsdelar är föremål för genomgripande ombyggnader med inriktning på att tillgodose den moderna samfärdselns och förvaltningens behov. Den successiva saneringen av Gamla stan under de senaste 30—40 åren har hämmats dels av brist på medel, dels av att det har saknats en systematisk plan för restaureringen, garanterad av stat och kommun i samverkan. Likväl har gjorts flera betydelsefulla punktinsatser under dessa årtionden. Redan 1936—1939 genomfördes under medverkan av Stockholms stad en sanering inom två kvarter i stadsdelens kärna. För arbetet svarade AB Stadsholmen, bildat av Samfundet S:t Erik.

I november 1945 anhöll Samfundet S:t Erik att även staten måtte ekonomiskt stödja AB Stadsholmens saneringsarbete. Framställningen behandlades av Kungl. Maj:t i proposition 1946: 202. Vederbörande departementschef anförde härvid att Staden mellan broarna var ej blott Stockholms äldsta och på byggnadsminnen rikaste stadsdel utan också ett av landets historiskt och arkitektoniskt sett märkligaste stadspartier. Det vore därför ett angeläget kulturellt och historiskt intresse att stadsdelens karaktär och särprägel skyddades och bevarades. Departementschefen anförde bl. a.: ”Av de myndigheter, som yttrat sig över samfundets framställning ha samtliga med undantag av statskontoret anslutit sig till tanken, att jämväl staten — med hänsyn till att en pietetsfull sanering av Staden mellan broarna måste anses såsom ett riksentresse av betydenhet — borde i lämplig form och omfattning medverka till en dylik sanering. Det är givet, att en sanering i första hand måste betraktas såsom en Stockholms stads angelägenhet inte minst med hänsyn till saneringens bostadspolitiska betydelse. Jag vill emellertid icke ställa mig avvisande till att staten i viss utsträckning ekonomiskt medverkar till saneringen. Även för övriga delar av vårt land torde det nämligen få anses önskvärt att den stadsdel i möjligaste mån bevaras till vilken för hela vårt folk betydelsefulla minnen av både historisk och kulturell art äro så intimt förbundna.”

På förslag av departementschefen anvisade riksdagen ett anslag på 500 000 kronor, varur medel sedermera tilldelats AB Stadsholmen i form av lån. I likhet med vad som redan tidigare gällde för stadens motsvarande lån till bolaget skulle ränta och amortering utgå endast i den mån bolagets inkomster förslog härtill.

Under 1960-talet har Stockholms stad utfört mycket betydelsefulla utredningar och undersökningar med sikte på en mer systematisk och genomgripande restaurering av Gamla stan. En av byggnadsnämnden tillsatt kommitté under ordförandeskap av dåvarande riksantikvarien framlade sitt slutbetänkande den 3 mars 1965 med förslag till riktlinjer för upprustningen. Den nuvarande strukturen i Gamla stan skulle bevaras liksom den befintliga bebyggelsen så långt detta visade sig möjligt. En strävan skulle vara att bibehålla bostäderna och ge dessa en godtagbar standard.

Kostnaderna för restaureringen uppskattades av kommittén till 155 miljoner kronor. Det bör påpekas att häri inte ingick hela Gamla stan-området, varför de totala kostnaderna redan av det skälet torde bli högre. Husens i många fall dåliga skick, de små byggnadsenheterna med besvärliga arbetsförhållanden och svåra grundförhållanden gör att kostnaderna per kvadratmeter bostadsyta blir väsentligt högre än i nyproduktionen. Saneringens genomförande kräver därför betydande insatser från det allmänna och kommittén räknade med en samverkan mellan Stockholms stad och staten för att lösa de ekonomiska problemen.

Efter vederbörlig remissbehandling godkändes kommitténs förslag av stadsfullmäktige den 20 mars 1967. Stadskollegiet har härefter tillsatt ett särskilt expertutskott för att samordna och driva på saneringsarbetet. I utskottet ingår cheferna för stadens närmast berörda förvaltningar samt en representant för byggnadsstyrelsen, varjämte länsarkitekten beretts tillfälle att följa utskottets arbete. I utskottets regi har utförts djupborringar för att klarlägga grundförhållandena utmed hela den östra delen av Stadsholmen och fram till Kornhamnstorg. I området mellan Österlånggatan och Skeppsbron har ingående undersökning gjorts av grundförhållanden och husstommar och upprustningen har påbörjats inom området. I kv. Glaucus och Castor har staden medverkat genom att förvärva marken och upplåta den, tills vidare utan avgäld. Staden har också påtagit sig det ekonomiska och finansiella ansvaret för upprustning av några hus i kv. Andromeda, vilka ägs av församlingen och kommer att bli pensionsbostäder. Även upprustningen av stadens eget fastighetsbestånd har påbörjats. Staden har också på olika håll bekostat grundundersökningar och utredningar för upprustning av privatägda hus.

Bostadsbeståndet i Gamla stan utgör för närvarande ca 2 500 lägenheter, av vilka ungefär hälften beräknas vara i behov av modernisering och renovering. Det är uppenbart att kraftfulla insatser från det allmänna sidan krävs om denna upprustning skall kunna genomföras på ett ur både kul-

turhistoriska och sociala synpunkter tillfredsställande sätt. Det har visserligen förutsatts att de privata fastighetsägarna skall vara villiga att själva i stor utsträckning medverka i upprustningen, och man torde ha anledning att räkna med att dessa också kan ha intresse härför. Med hänsyn till de mycket höga restaureringskostnaderna föreligger emellertid en påtaglig risk för att bostäderna blir åtkomliga endast för högre inkomstlagare om inte betydande insatser göres från staden och staten. Det vore enligt vår mening en mot nuvarande hyresgäster orättvis och mot numera allmänt omfattade sociala värderingar stridande utveckling om den ur kulturminnesvårdande synpunkter angelägna restaureringen skulle leda till att den mångsidiga sammansättningen av befolkningen i Gamla stan skulle ändras därhän att här bara mycket välbärgat folk finge råd att bo kvar.

Enligt uppgift har kontakt från stadens sida tagits med finansdepartementet med sikte på att få garantier för statens ekonomiska medverkan i Gamla stan-saneringen. Något beslut om statens stöd har ännu icke erhållits. Det synes emellertid angeläget att beslut fattas snarast möjligt om statens medverkan i saneringens genomförande och att de inledda överläggningarna resulterar i en överenskommelse om formerna och omfattningen av statens stöd.

Med återopande av det här anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för en statlig medverkan till restaureringen av Staden mellan broarna i Stockholm i syfte att bevara denna stadsdels rikshistoriska särprägel och den karakteristiska, mångsidiga sammansättningen av stadsdelens befolkning och arbetsliv.

Stockholm den 22 januari 1970

Helge Berglund (s)

Ulla Lindström (s)